

VERKIEZINGEN BESTUURDERS GEZOCHT

De kiezer heeft gesproken. Nu is in alle gemeenten de vraag: **wie wil wethouder worden?** Er bestaat geen opleiding voor die baan. Gelukkig wel een hulpboek.

Wethouder: hondenbaan of erebaan?

Arnold Mandemaker
a.mandemaker@ed.nl

Voor het vak van wethouder bestaat geen opleiding. „Je springt op een trein die knoerhard vooruit rijdt. Het is aanhaken en meedoen”, zegt Marnix Schlösser. Hij stond vier jaar geleden als politieke nieuweling ineens voor de uitdaging om in de gemeente Deurne de zware portefeuille zorg en onderwijs op zich te nemen.

Hij slaagde daar prima in, maar voor zeventien wethouders in Zuidoost-Brabant eindigde het avontuur voortijdig (zie kader). In Nederland sneuvelt gemiddeld een op de vijf wethouders. Reden voor bestuurskundige Petra Habets, die een promotie-onderzoek doet naar de positie van wethouders, om in samenwerking met de Nederlandse Wethoudersvereniging een 'zelfhulpboek' te schrijven. Zij sprak dertien wethouders, onder wie Staf Depla uit Eindhoven, twee maal: eerst in de periode 2010-2012 toen ze net waren aangetreden en opnieuw in 2017 voor een terugblik.

Het boek is vooral bedoeld voor lokale politici die voor de afweging staan: ga ik wel of niet het college in? Want de consequenties zijn groot. Een wethouder heeft een groot afbreukrisico, maakt lange werkweken en leeft in een glazen huisje. Dat heeft ook invloed op het privéleven. „Het is verrassend dat zoveel persoonlijke relaties in de politiek klappen”, zegt Habets. „Je hebt weinig tijd voor privé; het goed houden van de relatie is een uitdaging.”

Zij haalt in haar boek het voorbeeld aan van een wethouder die tijdens een groot conflict in zijn gemeente het advies kreeg van de politie om vrouw en kinderen thuis drie meter van de ramen te houden. Want de kans bestond dat iemand die een conflict had met de gemeente de ruiten zou ingooien.

VVD'er Schlösser heeft ook die druk ervaren. „Ik wilde in 2014 wel wethouder worden, maar dat had behoorlijke consequenties voor mijn privéleven. Mijn kinderen waren toen twee, vier en zes jaar. Ik heb het er wel met mijn vrouw over gehad.

**Je hebt
weinig tijd
voor privé;
het goed
houden van
de relatie is
een
uitdaging**

—Petra Habets

Er zijn in de afgelopen vier jaar wel degelijk momenten geweest dat je er privé veel last van hebt dat je een publieke functie hebt.”

Dat was vooral aan de orde toen in Deurne de gemoederen hoog opliepen over het al dan niet inrichten van een tijdelijk asielzoekerscentrum. „Ik ben een wethouder die het verrekt om me te verschuilen. Dus ik ben bij iedere bijeenkomst geweest waar het over het AZC ging. Dat was een pittige tijd. Je staat in een zaal en iemand komt heel dichtbij staan en prikt met een vinger tegen jouw borst. Iemand wil je geen hand geven of begint te schreeuwen. Ik heb me nooit bedreigd gevoeld, maar je wordt er wel door geraakt als persoon. Mijn vrouw kreeg in die tijd het mobiele nummer van de hoofdagent in Deurne, voor het geval dat. Het is allemaal goed gegaan, maar als je er over nadent dat je vrouw dat 06-nummer moet hebben, dan zegt dat wel iets over de situatie. Mijn vrouw en kinderen hebben het niet als zo zwaar ervaren, maar mij deed dat wel iets.”

Habets geeft in haar boek *Wethouders, waarachtige (ver)leiders* praktische tips voor beginnende wethouders. Gedestilleerd uit haar interviews én uit haar jarenlange ervaring als coach van lokale politici. „Stel heldere doelen”, is een van de belangrijkste. „Vraag je als wethouder af: waar wil ik over vier jaar zijn? Maak een lijstje met drie, vier of hooguit vijf zaken en plak dat op je deur. Anders word je overspoeld.”

Dat is precies wat Marnix Schlösser heeft gedaan. „Ik had het geluk dat ik een heel goede wethouder kende, René Peters uit Oss, die nu voor het CDA in de Tweede Kamer zit. Die gaf mij ook deze tip. In mijn eerste collegevergadering lagen er al vijftig dossiers op tafel. Er komt zoveel op je af. Ik wilde alles weten, dus ik las al die stukken. Ik had mijzelf drie duidelijke doelen gesteld. Eén: de peuterspeelzalen open houden, die voor een bezuinigingsopdracht stonden. Dat was vanuit mijn achtergrond als manager in de kinderopvang een heilig huisje. Twee: mensen met een uitkering aan het werk krijgen. Daar zijn grote slagen gemaakt, maar het kan nog beter. Drie: écht iets doen aan lastenverlichting voor de inwoners. Dat is gelukt.”

Een andere tip van Habets: „Hou je agenda leeg

en ga zelf op pad. Je moet als wethouder kunnen luisteren, weten wat het gevolg is van beleid.” Ook dat heeft Schlösser van meet af aan gedaan. „Er wordt veel beleid ontwikkeld door hoogopgeleide ambtenaren in Den Haag die nooit echte ellende hebben meegemaakt. Die gaan dan iets verzinnen over armoedebestrijding of rolstoelvoorziening. Maar de echte shit haal je pas op als je op bezoek gaat bij mensen die in de ellende zitten. Bij huisbezoeken zie je de schrijnende gevallen naar boven komen. Situaties waarvan je zegt: dat kan toch niet waar zijn, dat moet toch anders kunnen.”

Schlösser doet onder meer op zaken die verband houden met jeugdhulp. Vanwege de privacy gaat hij niet in op voorbeelden. Maar wel op de praktijk dat jeugdhulp in één klap stopt als een kind 18 jaar wordt. „Dat is toch krankzinnig. Je wordt 18 en dan zeggen we: Zo, dat is opgelost.” Hij bedacht een oplossing: een medewerker 18-/18+, die zorgt voor een soepele overgang van jeugdhulp naar volwassenenhulp.

Hetzelfde deed de Deurnese liberaal met het onderwijs. „Ik ging als beginnend wethouder langs bij alle scholen. De ambtenaren vroegen: wat ga je daar dan doen? Ik zei: ophalen wat goed en fout

gaat. Als ik met schoolbestuurders praat, dan zeggen ze dat alles goed gaat. Maar als ik met de leerkrachten ga praten, krijg ik heel andere verhalen. Dan hoor je wat er echt speelt."

Wethouders moeten in gesprekken met burgers hun woorden op een goudschaaltje wegen. Een opmerking wordt al snel opgevat als een toezegging. Petra Habets kent een wethouder die in een speech zei hoe belangrijk hij gehandicaptensport wel niet vond. Even later lag er een subsidieverzoek op zijn bureau. Marnix Schlösser waakt ook voor het wekken van verwachtingen. "Ik zeg altijd als ik bij iemand binnen kom: ik ga niets voor jou regelen. Want daar zit ik hier niet voor. Ik ben er wel om jouw probleem aan te horen en voor iedereen een oplossing te zoeken."

Een wethouder die iets wil bereiken, moet zorgen voor een goede relatie met de gemeenteraad, stelt Habets. "Je moet telkens op zoek naar meerderheden, die heb je niet automatisch. Wees pragmatisch, gun de oppositie ook iets. Luister naar hen. Gemeentezaken zijn weinig ideologisch. Het vuilnis moet worden opgehaald en het groen moet goed worden onderhouden." Zij haalt het voorbeeld aan van een GroenLinks-wethouder die veel

Ik maak geen verschil tussen coalitie en oppositie

— Marnix Schlösser

aandacht schenkt aan zijn politiek grootste tegenpool in de raad, de VVD-fractie. Onder het motto: als ik die meekrijg, haal ik mijn doel binnen.

Ook Schlösser ging in Deurne zo te werk. "Een nieuwe wethouder moet investeren in de raad. Ik heb dingen heel anders gedaan dan anderen, ook omdat ik niet politiek ervaren was. Ik praat raadsleden structureel bij. Ik vertel gewoon wat er speelt. Zeker in een complex dossier als de zorg. Dan mogen ze mij ook mondeling vragen stellen. Nou, dat was in Deurne 'not done'. Vragen moesten schriftelijk gesteld worden. Het is in mijn beleving fantastisch gegaan, je creëert direct vertrouwen. Ik maak geen verschil tussen coalitie en oppositie. Je moet wel investeren in de relatie. Dus na afloop van de vergadering wat gaan drinken, bellen als het spannend wordt."

Hij noemt het wethouderschap 'een erebaan'. "Ik geniet van elke dag, juist door de complexiteit en de veelheid van onderwerpen. Ik kan het niet onderbouwen, maar ik heb het gevoel dat wethouders die gestopt of gestruikeld zijn er niet meer van konden genieten." Schlösser was voor zijn wethouderschap manager, eerst bij Philips en daarna bij een kinderopvanginstelling. Zijn vrouw is arts.

Hij wil nog één periode door als wethouder, maar daarna vindt hij het tijd voor iets anders. "Dan zegt de directe omgeving: Nou weten we het wel. Dus twee periodes. Punt."

Een wethouder loopt het risico om voortijdig weggestuurd te worden, maar dat houdt Schlösser niet bezig. "Het helpt als je de leeftijd en het netwerk hebt dat je weet: als ik weg moet, zit ik echt geen jaar thuis. Wat ik dan ga doen weet ik oprecht niet. Maar ik ga niet naar Den Haag. Daar is het negentig procent politiek en tien procent inhoud en ik vind juist het omgekeerde leuk."

OPSTAPPEN

In de afgelopen raadsperiode stapten 285 van de 1449 wethouders voortijdig op, een op de vijf. In de 21 regiogemeenten trof dat lot 20 van de 76 wethouders, bijna 25 procent. In dat aantal zitten echter ook de drie wethouders van Eersel die begin 2016 collectief vertrokken na een conflict met de raad, maar na 118 dagen terugkeerden in hun functie.